

SOLYMÁR JÓZSEF

Az emlékek kapuőre: Praznovszky Mihály

Lehet, hogy első pillantásra egyetlen cselekedetnek tűnik, hogy éppen eme folyóiratba a főszerkesztőről óhajtok munkásságát méltató cikket elhelyezni, s nem kizárt, hogy az olvasóban felmerül a hízeltetés gyanúja. E vádat elkerülni óhajtván, ameddig lehetett, húztam, halogattam, hogy egy ilyen témájú dolgozathoz hozzákezdjek.

Csak hogy a másik oldalon szorít az idő. Lassan már három esztendeje írogatom a *Jeles palócokat* bemutató sorozatomat, s ebből az arcképcsarnokból semmiképp nem hagyhatom ki fenn említett barátomat. Előrebocsátom: nem elsősorban főszerkesztőként vagy könyvkiadóként szerzett érdemei miatt.

Álobjektivitásom bizonyításaként mindjárt meg is jegyzem, hogy ez az igényesen szerkesztett folyóirat még nem foglalta el méltó helyét az ország kulturális életében. Ennek oka részben az lehet, hogy még mindig kicsit provinciális – túlságosan tarjáni és nógrádi –, és nem fogja át az egész Palócföldet Hevessel, Borsoddal és a határon túli palóc vidékekkel együtt. Eme fogyatéknak persze történeti, kultúrtörténeti, anyagi okai is lehetnek, s a főszerkesztő úr sem tehet arról, hogy híjával vagyunk az olyan írástudóknak, akik idevonzanák a tekintetet, miként az történt hajdanán.

Részben ebből adódik másik fogyatéknakunk is. Annak a folyóiratnak, amelynek címlapjain évről évre megjelenik egy-egy újabb Mikszáth-portré, illenék kezdeményezőbbnek lenni a rövid, prózai művek, tárcanovellák, karcolatok közlésében, legalábbis, ha azzal áztatjuk magunkat, hogy ezek még nem mentek ki teljesen a divatból.

Az általam eddig megrajzolt tíz portré alapján elmondhatom, hogy e tájegység jeles szülöttei nagy szeretettel, nosztalgiával emlékeznek itt töltött gyerekkorukra, ifjúságukra, de többségükben ma már inkább csak afféle „vasárnapi palócok”. Nem követték (nem követték) a mikszáthi példát, akit nem csak megőrzött nyelvjárásiért és emlékeiért – képviselőtársai következetesen csak „A palóc”-ként emlegettek. (Lett aztán belőle Nagy Palóc, majd Legnagyobb Palóc, s ezt a státuszát alighanem végleg megőrzi.)

Solymár József és Praznovszky Mihály a Petőfi Irodalmi Múzeumban 2007. március 26-án

Meredek asszociációval Rákosi Mátyás jut most eszembe, aki az 1953-as megszorongtatása után, hatalma újbóli megerősítése idején, azt találta mondani az ő ellenszenves hanghordozásával: „A kulák kulák marad, listával vagy lista nélkül”. Barátaim közül, miként Gerelyes Endre egész életében, ugyanúgy Praznovszky is palóc marad, bárhová is veti őt az élet. (Most éppen a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtárat igazgatja, és nem csodálkoznék, ha egyik újabb dolgozata Mikszáth és Eötvös mély, igaz és sok tanulságot hordozó barátságát taglalná, amely a tisztaeszlári per idején teljeseedett ki.)

Praznovszkynak nem volt nehéz palócnak maradni. Salgótarjában született, a helyi Madách Gimnáziumban érettségizett, ifjú muzeológusként pedig Szécsényben és Salgótarjában dolgozott. Ezek fontos motívumok. Ám, ha a legfőbb okot – vagy pontosabban okozót – próbálnánk megtalálni, akkor senki másra, csakis az idestova száz esztendeje elhunyt Nagy Palócra háríthatjuk a felelősséget.

Főszerkesztőnk első hatvan éve nagyjából-egészéből Mikszáth búvkörében telt. Ő maga erről így vall legújabb, Mikszáth tanulmányokat tartalmazó könyve (*A hatodik, hetedik ember az országban*) utószavában:

„A szerző időről időre vallomást és hitet tesz Mikszáth rajongása közben. Pedig hát választott bálványa is megmondta: »Egyetlen asszonyt szeretni egy életen át majdnem annyit jelent, mint nem ismerni az asszonyokat. Egyetlen művet hagyni dominálni magunk fölött, a gyengeség jele.« Az én esetemben természetesen az egy mű egy író jelent. Mert bármerre is elvisznek irodalmi kalandozásaim, mindig visszatérek Mikszáthhoz, s egyelőre még nem érzem a gyengeség jelét magamban.

De a magyarázatot sem tudom. Próbáltam keresni a közös szülőföldben, az erős gimnáziumban, Salgótarjában, ahol nagyon is sokat foglalkoztak a táj értékeivel, főleg Madáchcsal és Mikszáthtal. Magyarázhatnám egyfajta belső személyiségjegyekkel. De vannak esetek, amikor nem lehet megmagyarázni semmit. Íme, egy példa:

Vagy jó évtizeddel ezelőtt elindultam Besztercebányára a területi levéltárba Mikszáthot kutatni. A nagy hidegben Nagykiürtösön lerobbant a békebeli Skoda autóm, pedig arra aztán nem volt jellemző a műszaki hiba. Nagykiürtös Mikszáth szülőfalujához közel van. Az autót betoltam egy udvarra, segítséget kérve. Az evangélikus templom hátsó udvarán találtam magam, annak a templomnak a kertjében, ahol Mikszáthot keresztelték. Visszafelé kitarított a hűtővíz a Zsély nevű faluig. Itt megint pótolni kellett, s véletlenül a Mikszáth utcában álltam le. Maga Zsély egyébként a Mikszáth szerelem fontos helyszíne. Innen már kitarítottam Ballassagyarmatig és eljutottam a szerelóműhelybe. Mondanom sem kell, az is a Mikszáth utcában volt. Mit lehet tenni ilyen kultikus állapotban? Marad Mikszáth mindörökre.”

Praznovszky a rádiós és televíziós riporterek kedvence. Árad belőle a szó, ha múlt idők nagyjainak munkáit, egy táj szépségeit vagy egy város nevezetességeit kell méltatni. Ám, ha saját tevékenységéről kérdezi az ember, szófukarrá válik. Hasztalan kérdezgettem, nem kaptam pontos képet arról, hogy mennyivel járult hozzá a ma oly szépen virágzó Mikszáth kultusz kibontakoztatásához, nem árulta el, hogy nógrádi muzeológusként, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatójaként, a Mikszáth Társaság elnökeként mekkora részt vállalt abból, hogy a horpácsi kúria az ország talán legszébb, s rendkívül népszerű írói kultuszhelyévé változott, ahol a bronzból kiöntött palócpadon az egykori házigazda várja és invitálja maga mellé a látogatót.

Személyes tapasztalatok alapján is elmondhatom, hogy eme népes – aktív és irodalmat értő – emberek csoportja, a Mikszáth Társaság, amelyet ugyancsak

Praznovszky tart életben, évről évre meghirdeti a maga pályázatát, megjelenteti kiadványait és kiválasztja a Mikszáth-díjra érdemeseket. Ezt a szervezőmunkát is illenék megbecsülni. Ám a nagyobb szolgálatot Praznovszky kutatóként teljesítette. (Ez esetben a kutató kifejezés ridegnek és távolságtartónak tűnik. Napjaink sztárcskáit, mintha összesúgtak volna, mindig következetesen a rajongóikról beszélnek. Mikszáth és Praznovszky viszonyában talán helye lenne ennek a kifejezésnek, de ha élne Mikszáth, biztosan tiltakozna ellene. Maradjunk tehát a bálványnál, ahogy azt Praznovszky maga megfogalmazta.)

Hogyan alakult ki ez a sajátos kapcsolat, és mi újat hozott Praznovszky a már könyvtárnyi Mikszáthot és életművét bemutató korábbi tanulmányokhoz képest? Semmi más nem történt, mint az, hogy egy romlatlan ízlésű ifjú, előítéletek és pre-konceptió nélkül kezdte újraolvasni a már gyermekként megszeretett író munkáit. Valódi válaszáért ismét könyvéhez fordulok:

„Mikszáth más olvasói attitűdöt követel az ezredvégen. El kell szakadnunk végre bevált olvasmányélményeinktől, a tankönyvekben rögzített és rögzült regényrészletek uniformizált értelmezésétől. De túlzó az a véglet is, amely olyan mélylélektani megközelítéseket alkalmaz, amelyek a mikszáthi életúttól idegenek. Ráadásul a Mikszáth-kánon évszázados beidegződése csak bizonyos műveket emel ki, majd ejt a korkíválmalmak szerint. Holott – elsősorban a kisprózájában – eddig még fel nem fedezett, vagy kellően nem értékelt művek várnak megfelelő minősítésre. A pályakezdő, azaz az 1882 utáni évek kisregényeire gondolunk, amelyekben még elemi erővel él és hat a közvetlen élmény: a szülőföldé, a diákkoré, a fővárosi kezdés tragikumáé, a szegedi évek mindent megoldó lehetőségeié. Itt érdemes szétnézniük, ha megszokott és megkedvelt Mikszáth-képünket újabb ismeretekkel kívánjuk kiegészíteni.”

Ami azt illeti, már eddig is jócskán széjjelnézett. Bibliográfiájában 1985 óta kilencven már megjelent, kisebb-nagyobb munkát sorol fel, s ha a még meg nem jelenteket is hozzáadjuk, jócskán meghaladja a százat, mint cigány lelke a mennyországot.

Lehet, hogy Praznovszkyra is igaz, amit ő Mikszáthtal kapcsolatban kimond, vagy inkább csak sejtet. Hogy néha a kicsik, a rövidiek izgalmasabbak, mint a hosszúak, a nagyok. Ezek az írásai hol minket visznek vissza az időben és úgy érezzük, mintha Mikszáth kortársai, személyes ismerősei lennénk, máskor meg a Nagy Palóc tűnik ma élő személynek, aki tapasztalatai alapján minősíti, véleményezi életünk napi eseményeit.

Számomra emlékezetes élmény volt, amikor Praznovszky a horpácsi kúria kertjében elmesélte, hogy Mikszáth, eme fundushoz hozzájutván, tisztelőitől, az ország minden részéből mennyi facsemetét és dísznövényt kapott. Mikszáth a maga fanyar humorával ezt így kommentálta: *„Mire ezek megnőnek, megerősödnek, én már alighanem csak a gyökereikben gyönyörködhetek.”* Elgondolkoztatott akkor Praznovszkynak az a közlése is, hogy a parkosításnál Mikszáth ragaszkodott hozzá, hogy egy rész maradjon érintetlenül a régi csalitosból.

Praznovszky ad arra, hogy írásban és szóban minden alkalommal újabb axiómákkal, áthallásos, kaján megjegyzésekkel lepjen meg bennünket. Mikszáth életműve pedig kifogyhatatlan tárházat kínál ehhez. A jeles palócok bemutatásakor boldog perceket okozott nekem, amikor a nemzet színészei – Avar és Zenthe – mesélés közben palócra váltottak. Ők palócul, Praznovszky meg mikszáthul tud.

Annyi időt töltött választott írója társaságában, hogy eltanulta tőle a szarkasztikus, de ugyanakkor kedélyes és megbocsátó világlátást.

Olyan közel kerültek egymáshoz, hogy a tanítvány már mesterére is a tőle eltanult látásmóddal tekint, cselekedeteit, írásait illetéknéppen kommentálja. Ez a szeretetteljes szemtelenség teszi pikánssá Praznovszky tanulmányait, s hoz létre olyan gyöngyszemeket, mint amelyik *Mikszáth égi tréfája* címmel szerepel a kötetben. Egy felhők közül küldött képzeletbeli levélben a Nagy Palóc ad neki hasznos tanácsokat. Sokat töprenkedtem, hogy ebből a levélből mely részt emeljem ki ízelítőül, s bizonyos időszerű okok miatt végül is az alábbi választottam:

„...hallom, valami austellungot kívántok rendezni valahol énrólam Nógrádban, egy Salgó-Tarján nevű falucskában. Lelkedre ne vedd, édes öcsém, de apellálok ellene. Először is, lásd, én azt sem tudom, mi az, amire készültök. Kiállításról ugyan hallottam, de hogy rólam készítenek ilyet, egy magyar íróról? Felfoghatatlan. [...] Aztán hány éves vagy Te, fiacskám, hogy ilyesmit csinálsz. Nem jól látlak innen fentről, de remélem, nem vagy még ötven. Azt tudod, hogy »nem ritka dolog, hogy nálunk a közélet jelesei, az úgynevezett szellemi munkások ötvenéves korukban eltompulnak, agylágyulásba vagy melankóliába esnek, ha valami rosszabb nem történik velük.«

Például követ lesz belőlük és bejutnak a parlamentbe. Én is póruul jártam, amikor elfogadtam a Generális invitálását és követ lettem Erdélyországban. »Milyen jó volna most, ha sohasem ismerkedtem volna meg ezzel a ringyóval. (A politikát értem alatta.)« »Aki egyszer mandátumhoz jutott, az végképp elszokik a munkától, úgy hogy abból nem lehet többé semmi, csak képviselő.« Jobb, ha tudod: »Magyarország kabátos lakosai a következőképpen oszlanak meg: olyanok, akik képviselők, olyanok, akik lesznek képviselők és olyanok, akik akarnának képviselők lenni. Más intelligens elem nincs. A magyar ember, amíg él, nem szűnik meg politizálni és mandátum után epedni.«

Észrevévéen a hasonulást, egyesek már kajánkodva az író reinkarnációjáról beszélnek. Tény, hogy a szellemes mondások széles körben terjednek (például mostani aktualitással, hogy: az évfordulós ünnepség a temetés főpróbája) és nem lehet pontosan tudni, melyiket megtalálta, melyiket meg kitalálta a mi Mihályunk.

És kettejükben az is közösnek tűnik, hogy csúfondárosak az élőkkel, de szeretetteljesen búcsúznak az elmenőktől. Jó lenne tudni, hogyan viselkednék Praznovszky, ha élőben találkozónék egy Mikszáth méretű személyiséggel. Tény, hogy a tarjániakat, a nógrádiakat, a palócokat, ha bármilyen tehetséget mutatnak, megbecsüli, tolja a szekerüket. Hiszen ő azt is tudja, sőt le is írta, hogy mifelénk van egy Budapest-ország, meg van egy vidék-ország, és az utóbbiból nem könnyű, szinte lehetetlen Budapest-országban is ismertté, elismertté lenni. Magam is meggyőződhettem Praznovszky segítőkészségéről, és mindeközben arról is, hogy ő egy kis kajánságért nem megy a szomszédba. (Nem tagadom, érdeklődéssel várom, milyen nekrológot ír majd rólam, ha eljön az ideje.)

Praznovszky Mihály tehát ilyen. Egy kicsit érdes, szatirikus megfogalmazásokra hajlamos, s ilyenek az írásai is. De vajon csakugyan ilyen-e ő?

Gondolom, az olvasó, ha eljutott idáig, most csodálkozik, mi ütött a recenzensbe, hogy kétségbe vonja a maga sok vergődés által összetákolt elméletét, pedig az ok egyszerű. Praznovszky a palóc parnasszus másik nagy alakjáról, Madách Imréről és az ő kortársairól is megjelentetett egy könyvet *Madách vendéget vár* címmel. (Lusta

szerzőnk ez esetben alig félszáz megjelent tanulmányból válogatott.) Ennek a kötetnek az előszavában így ír:

„Másként szolt nekem a Tragédia 14 évesen, a salgótarjáni Madách Gimnázium diákjaként, amikor először találtam rá, s ragadtak meg a sokat sejtető, nagy életigazságokat útnak indító, bölcsességeket rejtő mondások: »nem adhatok mást, mi lényegem«; »fukar kezekkel mérsz, de hisz nagy úr vagy«; »az élet célja a küzdés maga« stb. És másként szol a Tragédia most, amikor nemcsak én lettem idősebb, hanem a világ körülöttem. Túlontúl öreg ez a világ és túlontúl igyekszik, hogy beváltsa Madách jóslatait.”

Sajnos az utóbbi megállapítással csak egyetérteni lehet. És mégis, milyen furcsa, hogy a Mikszáthtal foglalkozó kötetében ez a csipkelődő, humorát csillogtató szerző ez esetben megmarad érzelmekben gazdag, a nagy alkotó iránt mély tiszteletet, hódolatot érző kisdíáknak. Úgy félti, óvja Madáchot, mintha még mindig befolyásolni lehetne szomorú sorsát.

Ennek a másik, nemrég megjelent kötetnek nagy erénye, hogy feltárja, megérteti velünk az igazi drámát. Én a recski mozgóképszínházban, még kiskamaszként, a '40-es években láttam azt a bizonyos filmet, amelyben a szórakozni vágyó Fráter Erzsike otthagyja az ő meg nem értett, tehetséges urát. Máig emlékszem rá, hogy mikor a csalfa asszony csipkekendője beleakadt Madách zsinóros kabátjába, a szálát a nő egyetlen durva mozdulattal szakítja el.

De hát hasonló dráma valamennyiünkkel megesett vagy megeshetett. Sokkal izgalmasabb az a konfliktus, amelyet Praznovszky elénk tár és elemez; a *Tragédia* írójának valóban tragikus küzdelmét: az alkotás kínját, a siker sikertelenségét. Jó néhány sikertelen próbálkozás után írta meg Madách a főművét, és csaknem kerek esztendőn át nem akadt olyan ember, aki elolvasta volna. Még jó, hogy tűzbe nem vetette, mint tette azt más írásaival.

Végül az igaz barát, a horpácsi Szontágh Pál hajlandó volt meghallgatni a mű felolvasását, és lelkesen javasolta: ez a munka megérdemli, hogy Arany János kezéhez eljusson. Aztán Arany is hosszasan hallgatott, míg végre megjött az ítélet: Petőfi óta nem volt ily nagy költője a hazának. Arany magára vállalta a mű gondozását is. Aztán következett a várakozás izgalma a megjelenésig. 1861 a siker éve. És következhetett volna még három boldog esztendő Madách korai haláláig, ám a felajzott közvélemény azonnal új remekművet követelt. Valaki kitalálta, hogy az író *Az ember komédiája* című újabb munkáján dolgozik. Nem jó légkör volt ez a töprengő Madáchnak.

Az író életének talán legboldogabb napjai lehettek, amikor vendégül láthatta Arany Jánost, előbb Csesztvén, majd Sztregován, és együtt utaztak egy öreg batáron a szliácsi fürdőhelyre. Az erről szóló írásában úgy lubickolt Praznovszky, mintha ő is fürdővendég lenne Szliácson. (Midőn e sorokat írom, úgy tudom, hogy Mihály barátom a tradíciók ápolójaként, a nagy elődök példáját követve, éppen szokott fürdőkúráját tölti Hévízen.)

Varázslatos részletekkel ismerkedünk meg, amelyek akár egy Krúdy írásban is helyet kaphatnának. Csupán néhány mondatos részlet ennek bizonyágául:

„Augusztus 9-én, szombaton akartak indulni tovább a fürdőbe. Hogy, hogy nem, de az uradalmi kovács leitta magát, nem patkoltatta meg a lovakat, így várniuk kellett még egy napot. Arany szelíd beletörődéssel vette tudomásul a késlekedést, noha érezte, afféle házigazdai

ragaszkodás ez a szeretett vendéghez: »talán volt benne egy kis csel is, hogy a kovács hasznaveetlen ember lett – no én csak Madáchtól vártam, s nem sürgettem az indulást« – írja Arany feleségének.”

Praznovszkytól azt is megtudhatjuk, hogy évtizedek óta határon innen és túl mindenhová elmegy, ahol *Az ember tragédiáját* bemutatják. Csak hogy a szívét fáj-dítsam, elmondom, hogy amikor ő még csak hátulgombolós kisfiúcska volt Tarjánban, többször is láttam a *Tragédiát* a később felrobbantott Jászai Mari téri Nemzeti Színházban. Ádám szövegét Básti Lajos zengte, Évát felváltva Szörényi Éva és Lukács Margit játszotta, Lucifert pedig Major Tamás (hogy Ádám Ottó ked-venc szavajárásával éljek: „Jól állt neki ez a szerep”).

Nem feltétlenül tartozik ide, de ha szokásom szerint már a személyes élményeimet is szóba hoztam, azt is elmondom, hogy egy puha borítású, újságpapírra nyomott *Tragédia* volt az első könyv, amelyet diákgyerekként megvettem, majd egy hosszú, ágyhoz kötött betegség idején csaknem kívülről megtanultam. Így, amikor egyik beszélgetésünk során a főszerkesztő úr elárulta, hogy ő a londoni színből a mutatvá-nyost érzi magához közelálló figurának, mindjárt rávágtam, hogy én meg a virág-áruslányt. És már szavaltam is: „Kis ibolyái mind elkeltek, / Majd újak síromon teremnek.”

Azt hiszem, a mutatványost valóban méltánylandó öniróniával választotta ki az én Mihály barátom (tíz év együttműködés után talán már így is nevezhetem őt). Bevallom, kezdetben megmosolyogtam fáradhatatlan szorgalmát, vállalkozó ked-vét a különböző eseményekben való részvételt illetően. Praznovszky nyit, csuk, koszorúz. Szobor, emléktábla, sírkő, kiállítás, könyvbemutató; névadás intézmé-nyeknek, iskoláknak; hagyományörző összejövetelek, évfordulók. Évszázadokra visszamenően számon tartja Palócföld jeles eseményeit, és nem csak a nagyokat. Krúdy nagyanijától Pulszky Ferenc szécsényi gazdatisztjéig, mindenkinek jut eb-ből az emlékező szenvedélyből, nem beszélve Mikszáth két tucatnyi tanyájáról és számos egykori nógrádi képviselőről. Akár kiadhatná a jelszót: Ne maradjon hatá-ron innen és túl egyetlen palóc falu sem emléktábla nélkül! Csohány Kálmán, Czinke Ferenc, vagy a két Szabó István munkássága épp úgy megkapja a kellő figyelmet, mint a tarjáni hegyen nevelkedett zseniális cigányfestők. Nem szép tö-lem, hogy így kibeszélem, hiszen csekélységgemmel is törődik. Nem csak négy könyvemet jelentette meg, de írásaim és dokumentumfilmjeim bemutatását két pesti, két salgótarjáni, két horpácsi és egy-egy balassagyarmati, illetve mátraballai bemutatón moderálta.

Idő kellett ahhoz, hogy megértsem: ezen munkásságával, valamint gyakori rádi-ós-televíziós szerepléseivel Praznovszky szerényen, de tudatosan az oly gyengécske civil társadalom kiépülését és megerősítését próbálja segíteni. Egy egészségesebb közélet kibontakoztatását alapozgatja malteros kanállal, kézműves módszerekkel.

De mondok még valamit, ami talán hihetetlennek tűnik. Egy évtized alatt össze- sen nem beszélgettünk tíz percet az aktuális napi politikáról. Ennyi keveset is leg-feljebb arról, hogy egy jó ügy támogatására kit lehetne megnyerni. Így a Mikszáth-tól általa kiválogatott idézetek alapján próbálok eltalálni, mit gondolhat Praznovszky a máról, a Madáchról írottak pedig a jövőt illető várakozásokról is eligazíthatnak. Így vontam le azt a következtetést, hogy megszerzett személyes tekintélye ellenére sem vágyik bejutni abba a bizonyos tojásba. Tanulmányai alap-ján pontosan tudja, hogy a magyar közéleti tojások már valamikor a millennium

táján kezdtek zápulni. (De az is lehet, hogy mifelénk a közéleti tyúkocskák újra meg újra csak záptojást tojnak...)

A messzi múltba visszatekintve csak a fiatalon elhunyt művészettörténész testvérbátyám volt az, aki ilyen minden irányba nyitottan, ugyanakkor ily következetesen szolgálta a minőséget, s nem kötelezte el magát egyféle ízlés, stílus-irányzat, netán szekértábor mellett. Ez indokolja, hogy a két egymástól oly nagymértékben eltérő hangulatú kötetet üdvözölve, égi tréfaként, a Nagy Palóc példáján felbuzdulva, én is levélben forduljak a hagyományaink kapuját őrző „Mihály arkangyalunkhoz”.

Igen tisztelt Öcsémuram!

Két vagy három esztendővel ezelőtt találkozásként volt Salgótarjában, és filmrendező barátommal mi a megyei könyvtár igazgatónöjének szobájában várakoztunk, hogy kegyelmed megtiszteljen a megjelenésével. És akkor csörgött a telefon. Öcsémuram volt a vonalban. Bízott, hogy tartsunk ki, mert már Hatvan felé jár.

Ez a hír kellemetlenül érintett, mert nem voltunk rákészülve, mivel tölthetnénk ki a hosszasan ígérkező további várakozási időt, amíg megteszi a Hatvan és Salgótarján közti tetemes távolságot. Ám alig egy-két perc telt el, nyílt az ajtó, s kegyelmed belépett a szobába. Kiderült, hogy nem Hatvan városára, hanem a hatvanadik születésnapjára gondolt... Ez a jól sikerült palócos tréfa is bizonyította, hogy ez a hatvanadik, amelyik most eljött, már régóta nyugtalanította kegyelmedet. (Talán, mert Kálmán bátyánknak nagyjából ennyi jutott.) Két utóbbi remek könyvének megszerkesztésével rá is készült alaposan.

És lám, minden veszedelem nélkül elmúlt a jeles évforduló (és még csak ki sem tüntették kegyelmedet). Mivel én már frissen érettségizett fiatalember voltam, amikor megrémülvén a kívül talált világtól, kegyelmed újszülöttként először felsírt, elmondhatom, hogy sajnálhatja a késlekedést, mert emiatt számos ritka élményről lemaradt. De megnyugtathatom: akinek vannak tervei, céljai, könnyebben viseli az öregedés terhét. Mert ugye lassan illenék már befejezni azt, hogy mire képes a palóc kurázi.

Öcsémuram, könyvének utószavában, Kálmán bátyánk emlékének ápolására is ígéretet tesz. *„Azt mondják, minden ilyen jellegű kötet egyfajta összegzés és egyfajta készülődés egy újabb nagy feladatra. Lehet, hogy másokkal így van, de nem velem. Én még csak a Mikszáth-élményeim elején járok. Életem kerek évfordulójáról visszanezve azt látom, éppen negyven évem telt el Mikszáth jegyében. Ha van még újabb negyven évem, talán akkor majd erőt gyűjthetek a nagy összegzésre. Addig pedig Mikszáthot olvasok.”*

No, azért akad még Mikszáth olvasása mellett felavatnivaló emléktábla, szobor és síremlék, bemutatnivaló új kép, új írás, új film, és bizonyára még jó néhány megírtnivaló nekrológ is. Az „arkangyalnak”, akinek nevét viseli kegyelmed, nem csak lángpallósa van, de sajnos egy igen rossz természetű lova is. Nem kell elkapkodnunk a sétalovaglást.

Végezetül azért azt is elárulhatom, hogy folytonos gonoszkodásain átlátva, azért igen sokan kedvelik kegyelmedet. A hálásaknál csak azok vagyunk többen, akik elvárják, hogy a jövőben még... De hiszen tudja kegyelmed, kedves öcsémuram, hogy mire gondolok.

Fejezzük be azért mi is szépen, emelkedetten. A Madáchról szóló könyve a költő sírjánál elmondott emlékbeszédével zárul. Az emberiség és a magyarság sorsáért érzett aggodalom mellett ezek a szavak hangzottak el ott:

„Itt, e sírnál szoktunk hitet tenni az értelem mellett. Nógrádban, Madách és Mikszáth földjén mindig is fokozott értéke volt a szónak, felelőssége az írástudónak, de legalább ilyen súlya a halálnak.”

Az Úr helyében egyébként én alighanem azt mondtam volna Ádámnak: Ember, küzdj, akkor is, ha már réges-rég nem bízol. Hiszen ez tesz téged emberré...

A főszerkesztő hét esztendő után ezzel a lapszámmal búcsúzik a *Palócföld* olvasóitól.
(A szerk.)

Földi Péter: *Bőrrosta* (2004–05)